

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2025-89-4>
УДК 364.2:331.1; 338.245

Поплавська О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Кіндій А.С.

аспірант,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Poplavska Oksana, Kindiy Andriy

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

РОЛЬ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

THE ROLE OF HOUSING CONSTRUCTION IN ENSURING SOCIAL SECURITY

В статті соціальна безпека розглядається як умови, за яких існує стійкість внутрішньої системи (економіки, суспільства) та спроможність до протидії тиску із зовні. В такій моделі стійкість соціально-економічної системи залежить від узгодженості та відповідальності дій ключових акторів. Запропоновано класифікацію небезпек для сталого розвитку країни, що є у полі досягнення соціальної безпеки: первинні (відповідають законам біологічної еволюції), і похідні небезпек – ті, що описують реалізацію потенціалу людини. В дослідженні встановлено, що між динамікою показника рівень соціальної безпеки та рівень задоволення потреби у житлі існує пряма залежність. З метою усунення виявленого ризику (нездатність забезпечити потребу у житлі) запропоновано удосконалити підходи до субсидування, зокрема, переглянути підходи до визначення категорій отримувачів субсидій та визначення бази для її обчислення.

Ключові слова: соціальна безпека, житлове будівництво, субсидування, сталий розвиток, потреби, соціально-економічна система, екосистемний підхід.

The existence of any country is determined by its human capital, as people are the backbone of the country's socio-economic system: they create goods and services and consume them. Therefore, studying the conditions that ensure social security is extremely important for achieving sustainable development of the country. The article considers social security as the conditions under which the internal system (economy, society) is stable and able to withstand external pressure. In this model, the sustainability of the socio-economic system depends on the coordination and coherence of the actions of key actors (who should act in the paradigm of social responsibility), and the mechanisms for ensuring social security are a set of primary and secondary mechanisms for influencing the environment (the choice of mechanisms depends on the specific goals of the actors). Focusing on the achievement of internal sustainability of the socio-economic system, the author classified the dangers to the country's sustainable development. The classification criterion is the hierarchy of the population's needs. This approach distinguishes primary and derivative hazards. Primary hazards include risks that reflect human life as a biological being (comply with the laws of biological evolution), and derivative hazards include those that indicate various aspects of socialization and realization of human potential. The study examines one of the key risks of social security - the low level of satisfaction of the need for housing. It is established that there is a direct correlation between the dynamics of the social security indicator and the level of satisfaction of the need for housing, and the correlation coefficient is 0.903. In studying the problems of housing construction, it is found that despite the low coefficient of economic affordability of housing, the improvement of the solvency of loan borrowers, the material deprivation of the population is increasing, and the ability to pay for housing is decreasing. To remove the identified risk, it is proposed to improve approaches to subsidization. In particular, approaches to defining the categories of subsidy recipients and determining the basis for its calculation should be reviewed.

Keywords: social security, housing construction, subsidization, sustainable development, needs, socio-economic system, ecosystem approach.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток країни значною мірою залежить від спроможності ключових акторів ефективно використати наявні ресурси: матеріальні, фінансові, людські. В цій тріаді людські ресурси – це вирішальний чин-

ник, оскільки людина є носієм знань і створює нові продукти, генерує ідеї та новації, й одночасно стимулює розвиток усіх сфер економічної діяльності. Зважаючи на те, що людина – «серце» соціально-економічної системи країни, для того аби система

існувала, необхідно враховувати потреби людини, що, у свою чергу, вимагає створення умов соціальної безпеки. Наразі, коли невизначеність як в економічному, так і соціально-політичному житті посилюється, ризики війни та катастроф поглиблюють різні проблеми управлінського, організаційного, ін. характеру, питання соціальної безпеки набуває нового осмислення. Зокрема, «центр тяжіння» соціальної безпеки змістився до забезпечення умов безпечового відтворення людських ресурсів країни та громад. При цьому, безпекове відтворення неможливо уявити без досягнення хоча б мінімально необхідних умов безбідного існування (харчування, доступ до питної води, забезпечення житлом, тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому дискурсі проблеми житлового будівництва та соціальної безпеки розглядаються окремо, як різні напрями дослідження. Зокрема, досліджуючи потенціал розвитку житлового будівництва в Україні у повоєнні роки, Чернова І., Ємельянова О. та ін. зосередилися на державній політиці у цій сфері й рекомендують, перш за все, провести аудит наявного житлового фонду [20]. У роботі Габреля М. пропонується для покращення житлової політики використовувати модель «п'ятивимірного простору» [3]. Кичко І., вивчаючи вплив демографічних процесів на розвиток житлового будівництва, вказує на необхідність врахування демографічних показників у плануванні обсягів і потреби у житлі (у т.ч. за кількістю кімнат) й наголошує на тому, що без соціальної відповідальності будівельних компаній досягти успіху у цій сфері неможливо [8]. Білецький І. доводить, що для здійснення ефективної політики у сфері житлового будівництва, необхідно не лише орієнтуватися на потреби населення у житлі, але здійснити перегляд державного фінансування відповідних програм [21], враховувати міграційні процеси (в Україні – це збільшення кількості внутрішніх переселенців) [22]. З огляду на проблеми, що народжуються через війну (руйнування житла), усе більшої ваги набувають пропозиції щодо будівництва соціального житла. Наприклад, Соболев О. доводить, що ключовим інструментом допомоги соціально вразливим верствам населення може стати соціальне житло [17], а Хожило І. пише, що для досягнення кращих результатів щодо забезпечення доступним житлом населення варто скористатися європейським досвідом – використовувати інструмент субсидування [19].

Дослідники у царині соціальної безпеки переважно сконцентрували увагу на виявленні, систематизації компонент цієї безпеки. Так, Харазішвілі Ю. та Грішнова О. розглядають соціальну безпеку з поля зору якості життя населення, тому включають матеріальну компоненту, демографіч-

ну складову та соціальну якість життя [18]. Разом з тим, з поля зору згаданих авторів «випадає» питання соціальної підтримки малозахищених верств населення та реалізації прав людини на гідну працю, житло, тощо. Варналій З. вивчає соціальну безпеку як складову національної безпеки та розуміє її як багаторівневу систему, що на різних рівнях проявляється у захисті об'єкту захисту від зовнішніх загроз [2]. Вивчаючи загрози соціальної безпеки, Кальницька М. демонструє щільний зв'язок між соціальним та економічним [7], що дозволяє зробити висновок про важливість не лише суто фінансово-економічних, організаційних та регуляторних заходів держави, але й чинники невизначеності (війна, тіньова економіка). Водночас Лисенко Ю. пропонує розширити спектр ризиків соціальної безпеки, та додати такі: руйнування інфраструктури, житлова політика, діяльність у сфері енергетики [10]. Існує також позиція, що соціальна безпека є віддзеркаленням поведінки акторів (на різних рівнях прийняття управлінських рішень), тому її забезпечення залежить від ступеню відповідальності кожного, й включає усі аспекти життєдіяльності людини, функціонування громади, країни [16], що формує специфічну екосистему для сталого розвитку.

Отже, переоцінка сутності соціальної безпеки як екосистемного явища, дозволяє стверджувати, що сукупність процесів та явищ, що формують, впливають на життєдіяльність людини, у т.ч. щодо забезпечення потреби в житлі, збереженні здоров'я, можливості навчання та розвитку, тощо – є основою (базовим рівнем) забезпечення соціальної безпеки. Тож, як бачимо, точкою перетину інтересів дослідників у сфері житлового будівництва та соціальної безпеки є потреби людини, тому подальші розвідки мають здійснюватися на екосистемному підході й ураховувати потреби людини.

Мета статті полягає у ідентифікації небезпек для соціально-економічного сталого розвитку країни та розкритті впливу житлового будівництва на забезпечення соціальної безпеки.

Методологічну основу статті становлять загальноекономічні методи дослідження, зокрема, аналіз та синтез; використано екосистемний підхід під час ідентифікації зав'язків та впливів різних процесів та явищ на соціальну безпеку. Для визначення ступеню впливу різних чинників на житлове будівництво та соціальну безпеку застосовано підходи ООН для оцінювання доступності житла.

Виклад основного матеріалу. Усе, що так чи інакше пов'язано з життєдіяльністю людини, визначатиме соціальну безпеку як її особисто, так і країни взагалі. При цьому досягти стану збереження певного рівня безпеки неможливо, якщо соціально-економічна система не матиме внутрішньої стійкості та

не буде зорієнтованою на сталий розвиток. Такий висновок зумовлений існуванням певної моделі середовища і є таким. По-перше, соціальна безпека країни передбачає існування умов для розширеного відтворення людських ресурсів, що є результатом відповідальних дій соціальних партнерів, уряду та дієвої взаємодії між ними під час вирішення соціально-економічних питань. Водночас ці дії, взаємодія між акторами стосуватимуться прямих впливів на соціальну якість життя (освіта, охорона здоров'я, розвиток культури та науки, збереження історичної спадщини та стимулювання збереження національної ідентичності, ментальності, прав і свобод), а також опосередковані впливи, що здебільшого дотичні до матеріальної складової життя (фізична безпека життє, тобто цивільний захист, продуктова безпека, гідна праця, умови життя – житло, екологічний стан оточуючого середовища, тощо). По-друге, внутрішня стійкість будь-якої соціально-економічної системи, у т.ч. держави, залежить від сформованості структури управління, зрілості суспільства, що проявляється у вигляді суспільного договору, а також через адміністративно-правове, законодавче регулювання усіх процесів функціонування та розвитку країни. Така діяльність пов'язана та напряму впливає на усі вище означені компоненти формування безпекового середовища в країні. При цьому, врахування глобальних трендів, наприклад, зміни клімату, цифровізація, утвердження нових соціально-трудових відносин, тощо має бути актуалізовано у відповідних документах, корелюватися з управлінськими рішеннями; інакше – система зазнаватиме внутрішній тиск і втрачатиме стійкість. Зауважимо, що перші два обґрунтування відповідають завданням соціальної безпеки. По-третє, жодна з країн не може існувати ізольовано, тому вона «включена» у глобальну екосистему: ми не можемо ігнорувати

зовнішні впливи. З цього випливає, що для соціально-економічної системи мають існувати «захисні» механізми від негативних зовнішніх впливів, і це є завданням національної безпеки, відповідає глобальним цілям сталого розвитку.

В описаній моделі механізми забезпечення внутрішньої стійкості та сталого розвитку можна умовно поділити на первинні та допоміжні. Первинні механізми – це такі, що формують базис досягнення соціальної безпеки (до них слід віднести навчання, соціальні комунікації, мотивація, внутрішню соціально-економічну політику, ін.), а допоміжні – розкривають особливості політики уряду щодо досягнення соціальної безпеки й можуть варіюватися залежно від цілей, можливостей країни (до них відносяться організаційні заходи, регуляторна політика, партнерські відносини, тощо). При цьому первинні механізми дозволяють впливати на імовірність появи небезпек першого порядку, а допоміжні – нівелювати або знижувати тиск зовнішніх чинників по відношенню до системи. Тож, візуально розуміння формування соціально-економічної системи за екосистемним підходом [15] є моделлю співіснування та взаємодії внутрішнього та зовнішнього кіл життєдіяльності людини та розвитку держави (рис. 1).

В цій статті автори зосередилися на внутрішньому колі моделі існування соціально-економічних систем, тому розглянемо детальніше небезпеки, що загрожують її внутрішній стійкості (звернімо увагу, що внутрішня стійкість – це ключова вимога досягнення базового рівня соціальної безпеки). Усю сукупність небезпек умовно можна поділити за критерієм ієрархії потреб людини на групи:

– Первинні: відповідають ризикам відсутності або недостатнього рівня володіння/забезпечення потреб фізіологічного характеру та безпеки існування, наприклад, харчування, їжа, житло, здоров'я, тощо;

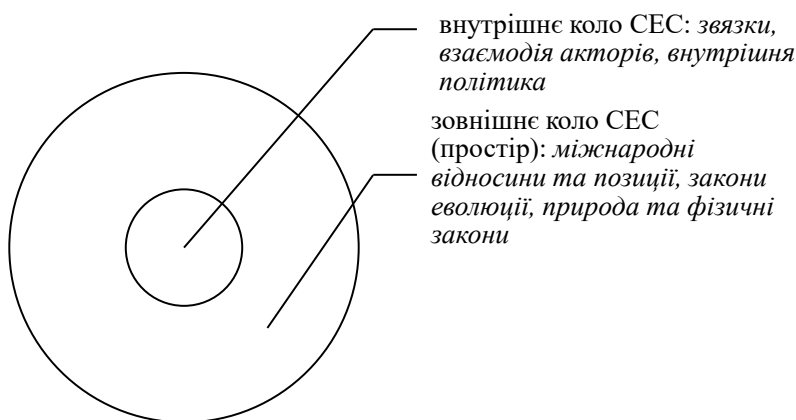

Рис. 1. Теоретична спрощена модель існування соціально-економічної системи (СЕС) країни за екосистемним підходом

Джерело: розроблено авторами

– Похідні: відповідають ризикам відсутності можливостей або недостатнього рівня забезпечення потреб розвитку та самореалізації, наприклад, навчання, робота, спілкування.

За пропонованою авторами класифікацією небезпек механізмами досягнення соціальної безпеки за первинними потребами будуть економічна, фінансова, житлова, продовольча, аграрна політика держави, а для уникнення похідних небезпек – соціальна, освітня політика.

Як було зазначено, одним з ключових чинників забезпечення соціальної безпеки є врахування потреб людини, до яких відноситься житло. На сьогодні житло – це не лише потреба комфортних умов проживання, але й реалізація можливостей накопичувати власні ресурси для людини, мати простір для відновлення психологічного, емоційного стану, та в решті – місце безпечного відпочинку та роботи.

Аналізуючи потреби у житлі населення України, слід відзначити, що війна спричинила втрату або пошкодження житла значною частиною населення. Так, протягом війни за даними аналітичного центру Cedos на кінець 2023 року майже 10% усього житлового фонду країни було зруйновано [4]. Потребують покращення житлових умов майже 600 тис. громадян за оцінками Міністерства розвитку громад та територій України [6]. Для відновлення житлового фонду урядом та місцевими органами влади спрямовується за різними програмами значні кошти, але у повній мірі це не вирішує проблеми забезпечення житлом. Якщо розглядати економічну доступність житла, то за розрахунками Білецького І. коефіцієнт економічної доступності житла становив у 2022 році 6,3 [1], що є нижчим, наприклад, за показник у Великобританії (у 2022 році коефіцієнт становив 8,23) [23]. За даними Державної служби статистики України коефіцієнт платоспроможності позичальника у різі отримання кредиту за іпотекою, за останні роки покращився: якщо у 2019 році він становив 0,19, то у 2023 році – 0,81 [9], що свідчить про покращення стійкості фінансової системи. Водночас, статистичні звіти показують, що країна за ознаками матеріальної депривації має вкрай негативні оцінки: у 2020 році частка населення, яке має 4 і більше ознак депривації становила 17,6 (всього ознак дев'ять), тоді як в середньому по Євросоюзу – 6,3; при цьому про відсутність можливості сплачувати вчасно кредити чи оплачувати комунальні послуги вказали відповідно у 2019 році 28,3%, а у 2020 році 21,1% домогосподарств України [14]. Таким чином, можемо стверджувати, що потреби у забезпеченні житла задовольняються у недостатній мірі. Для розв'язання цієї проблеми необхідно вирішити питання недостатнього обсягу фінансових ресурсів. Тому можна більш широко використовувати

ти вже знайомий інструмент – субсидування. Маємо на увазі не лише надання компенсацій громадянам на оплату комунальних послуг (житлові субсидії), але й придбання, ремонт пошкодженого житла чи купівля нового (кредитні кошти). При цьому субсидії, як інструмент державної бюджетної політики можуть бути важливими не лише для подолання бідності та матеріальної депривації, але й сприятимуть більшій згуртованості суспільства. У цьому сенсі можна звернутися до досвіду Німеччини. У цій країні субсидія надається як фінансова допомога (у грошовій формі) для оплати житла (незалежно від того чи є воно у власності, чи людина орендує його). Критерієм надання субсидії є неспроможність оплачувати житло. І за експертними даними у 2023 році середній розмір такої субсидії склав 370 євро на місяць [5]. В Україні субсидії передбачені для власників житла; є певні програми компенсації витрат на житло (його оренду) для внутрішніх переселенців. Відповідно до нормативних документів розмір субсидії вираховується відповідно до соціальних нормативів та стандартів, зокрема прожиткового мінімуму. Тож в цілому розмір субсидії є незначним, особливо для сімей з дітьми чи пенсіонерів, адже і середня пенсія в Україні невелика – становила у жовтні 2024 року 5 851,86 грн [12] при прожитковому мінімумі 2920 грн. й середній заробітній платі 18020,84 грн [13]. Також, якщо говоримо про субсидування, що пов'язано з компенсацією за договорами купівлі житла (зокрема за програмами для молоді), то простежується в останні роки тенденція до зменшення такої допомоги (рис.2.) при зростанні облікової ставки Національного банку України (від цієї ставки залежить розмір ставки по іпотечним кредитам: чим вона більша, тим вищою є кредитна ставка).

Отже, виходячи з практики субсидування в Україні, можемо виділити такі «проблемні моменти»:

- орієнтування на сукупний дохід домогосподарства, що не враховує його демографічний склад, не дозволяє покращити матеріальне становище сім'ї, тому субсидії часто не вирішують завдання щодо покращання матеріального благополуччя сімей з дітьми;
- відсутність субсидування для оплати орендованого житла населенню незалежно від статусу, не сприяє розвитку ринку орендованого житла (скоріше він лишається переважно у тіні й його важко контролювати).

Отже, «поле» рішень з подолання виявлених недоліків знаходиться у спектрі зміни підходів до процедури обчислення допомоги на оплату комунальних послуг, придбання житла, а також розширення кола отримувачів допомоги – маємо створити умови компенсацій за оренду житла для населення (не лише соціального житла, але й приватного).

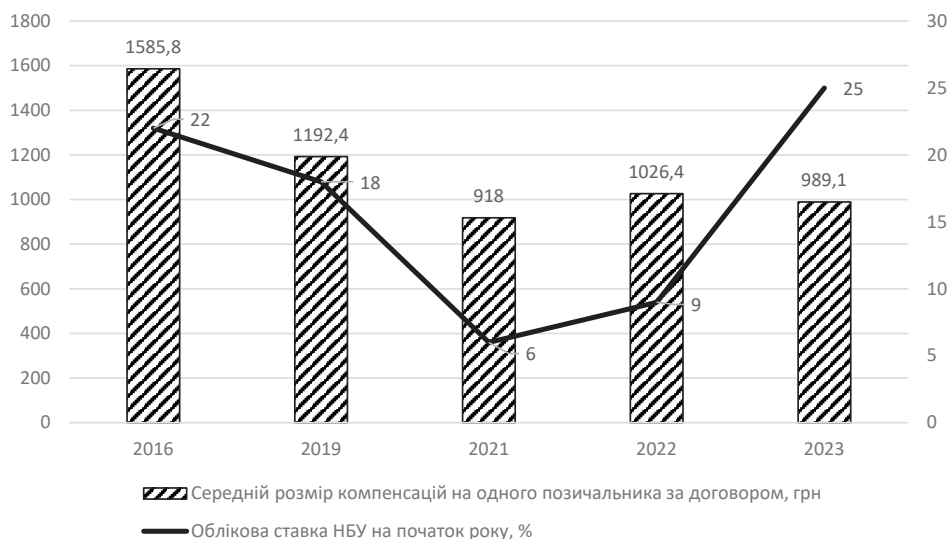

Рис. 2. Компенсація позичальникам за договорами купівлі житла

Джерело: побудовано за даними [6]

Повертаючись до авторської класифікації небезпек, також варто відзначити тісну кореляцію між первинними небезпеками та похідними, зокрема, наприклад, потребою у житлі та можливостями навчання і роботи. Така кореляція доводиться наступним чином. Оскільки житло є простором безпеки, відпочинку, поновлення сил для людини, то чим менше витрачається ресурсів (час, гроші, тощо) на його пошук, підтримання у прийнятному стані, тим більше часу та ресурсів залишається на саморозвиток. Якщо ж говоримо в загальному про соціальну безпеку, то житлове будівництво, комунальне господарство можемо розглядати як компоненту (інструмент забезпечення) соціальної безпеки. У та-

кому випадку, залежність між розвитком житлового будівництва та соціальною безпекою визначатиметься лінійною функцією. При цьому за авторськими обрахунками, коефіцієнт кореляції між ризиками, що виникають у разі зростання потреби у житлі при неможливості її задовольнити та рівнем соціальної безпеки становить 0,9038 (що свідчить про щільність зв'язку цих явищ). Також варто звернути увагу на те, що соціальна безпека держави до початку війни поступово покращувалася, так само, як і зростали (до COVID-19) обсяги виробництва житлових будівель – тобто задовольнялися потреби у житлі на рівні, який був прийнятним суспільством (рис.3).

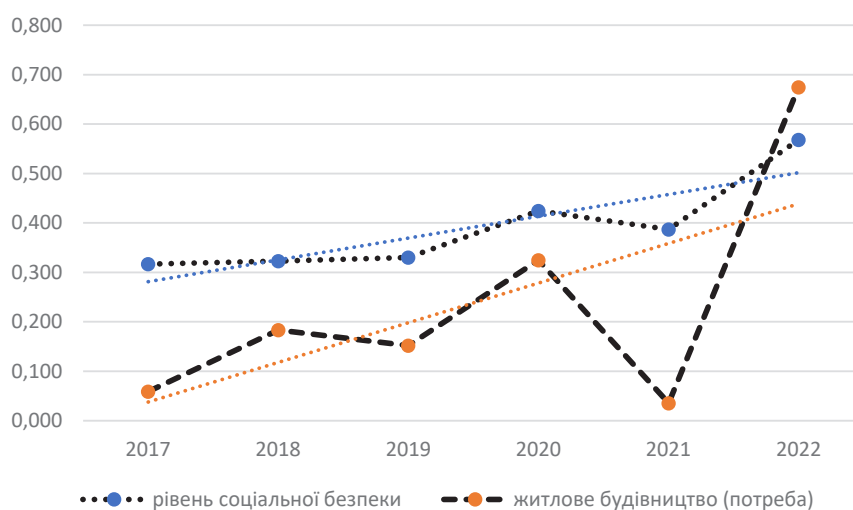

Рис. 3. Динаміка показників рівня соціальної безпеки та ризиків небезпек від невдоволення потреб у житті

Джерело: розраховано автором за даними [11]

Звичайно, до у вимірі «безпека-небезпека», розрахунковий рівень соціальної безпеки знаходиться в «зоні» високих ризиків, адже є меншою за необхідний рівень – вище 0,75. Разом з тим, очевидними були зрушення, які сприяли покращенню ситуації. Нажаль війна зруйнувала цю тенденцію, й остаточні наслідки вирахувати наразі неможливо через обмежену доступність багатьох даних.

Висновки. Долаючи небезпеки та ризики соціальної безпеки, досягається сталий розвиток країни. Тому досягнення соціальної безпеки потребує формування стійкості внутрішньої системи, яка значно залежить від управлінських рішень, та здатності протидіяти зовнішнім тискам. Небезпеки «зовнішнього контуру» переважно не залежать від можливостей, характеристик самої системи, тому їх слід враховувати під час аналізу. Водночас внутрішня стійкість ви-

значається здатністю подолання небезпек первинного та похідного характеру. За такого підходу важливо оцінювати соціальну безпеку через можливості задовільнити потреби населення, серед яких житло – домінуюче. Водночас, намагаючись забезпечити населення житлом, слід врахувати не лише саме житлове будівництво, але й спроможність населення оплачувати комунальні послуги, сплачувати за орендоване житло, інвестувати у будівництво нового житла. Щоб покращити соціальну безпеку через інструменти допомоги населенню, запропоновано використовувати субсидування не лише для оплати комунальних послуг, але й оренди житла не власниками будинків. Дослідивши взаємозв'язок між житловим будівництвом та рівнем соціальної безпеки, було доведено, що на рівень соціальної безпеки значно впливає забезпечення потреби населення у житлі.

Список літератури:

1. Білецький І. Державне регулювання розвитку будівельного сектору житлової нерухомості в Україні. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.... Одеса. 2023. 456 с.
2. Варналій З. С., Білик Р. Р., Хмелевський М. О. Соціальна безпека України: сутність, проблеми та шляхи забезпечення. *Економічний вісник університету*. 2020. Випуск №45. URL: <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/download/854/855> (дата звернення: 27.01.2025)
3. Габрель М. Житлова політика великих міст. Урбаністично-просторовий аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Архітектура». 2020. № 2 (4). URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/dec/22830/05-habrel.pdf> (дата звернення: 25.01.2025)
4. Житло та житлові умови україн_ок: результати опитування. Cedos. 2024. URL: https://cedos.org.ua/researches/zhytlo-ta-zhytlovi-umovy-ukrayin_ok-rezultaty-opytuvannya/ (дата звернення: 26.01.2025)
5. Житлова субсидія (Wohngeld). Handbookgermany. URL: <https://handbookgermany.de/uk/housing-benefit> (дата звернення: 27.01.2025)
6. Звіт про огляд витрат державного бюджету у сфері молодіжного житлового будівництва. Міністерство розвитку громад та територій України. 2023. URL: <https://surl.li/dopfv0> (дата звернення: 30.01.2025)
7. Кальницька М.А. Соціальна безпека: поняття та загрози в контексті взаємозв'язку з економічною безпекою. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 566–571. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/118.pdf> (дата звернення: 24.01.2025)
8. Кичко І. І. Житлове будівництво в Україні у контексті урбаністичних та демографічних змін. *Демографія та соціальна економіка*. 2021. № 3 (45). С. 155–168. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2021.03.155> (дата звернення: 20.01.2025)
9. Коефіцієнт платоспроможності позичальника, РПІ. Державна служба статистики України. 2024. URL: <https://surl.li/zusfnk> (дата звернення: 22.01.2025)
10. Лисенко Ю. Соціальна безпека: виклики в умовах політичної нестабільності українського суспільства. *Науковий журнал «Політикус»*. 2022. Вип. 6. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-6.4> (дата звернення: 26.01.2025)
11. Україна у цифрах. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.02.2025)
12. Пенсійний фонд назвав середній розмір виплат у жовтні. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3916157-pensijnij-fond-nazvav-serednij-rozmir-viplat-u-zovtni.html> (дата звернення: 30.01.2025)
13. Показник середньої заробітної плати за 2024 рік. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2165179-pokaznyk-serednoyi-zarobitnoyi-platy-za-2024-rik/> (дата звернення: 30.01.2025)
14. Показники матеріальної депривації у країнах Європейського Союзу. Доходи населення по регіонах. Дія. URL: <https://surl.li/osxipt> (дата звернення: 31.01.2025)
15. Поплавська О. Екосистемний підхід в дослідженні соціально-економічних систем. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2 (49). С. 135–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-21> (дата звернення: 03.02.2025)
16. Поплавська О. М. Концептуальні засади соціальної безпеки як основи сталого розвитку соціально-економічних систем. *Трансформація практики управління інноваційним розвитком соціально-економічних систем* : колективна монографія. Електронне видання / під заг. ред. д.е.н., проф. Храпкіної В.В., к.е.н., доц. Пічик К.В. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. С. 299–312.
17. Соболев О. Здійснення права на житло громадянами, що потребують соціального захисту. *Проблеми цивільного права та процесу*. 2018. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_05_2018/pdf/65.pdf (дата звернення: 31.01.2025)

18. Харазішвілі Ю. М., Грішнова О. А. Якість життя в системі соціальної безпеки України: індикатори, рівень, загрози. *Економіка України*. 2018. № 11–12. С. 157–171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2018_11-12_13 (дата звернення: 21.01.2025)
19. Хожило І. Житлова політика як пріоритет розвитку територіальних громад України в умовах війни та післявоєнної відбудови. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Випуск 1. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.8> (дата звернення: 24.01.2025)
20. Чернова І., Смельянова О., Гончаренко А. Перспективи відновлення житлового будівництва у воєнний та повоєнний час. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-15> (дата звернення: 25.01.2025)
21. Biletskyi I. Government regulation in the housing sector: Foreign experience and Ukrainian practice. *European Journal of Economics and Management*. 2022. № 8 (1). P. 20–30. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/63767/1/05.pdf> (дата звернення: 20.01.2025)
22. Biletskyi I., Doroshenko H. Analysis of the current state and main trends in the real estate market of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. № 8 (5). P. 49–57. URL: DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-5-49-57> (дата звернення: 22.01.2025)
23. Housing affordability in England and Wales: 2022. Office for National Statistics. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/housing/bulletins/housingaffordabilityinenglandandwales/2022> (дата звернення: 25.01.2025)

References:

1. Biletskyi I. (2023). *Derzhavne rehuliuвання розвитку budivelnogo sektoru zhytlovoi nerukhomosti v Ukraini* [State regulation of the development of the residential real estate construction sector in Ukraine]. Dysertatsiia na здобuttia naukovooho stupenia doktora ekonomichnykh nauk.... Odesa. 456 p. Available at: <https://card-file.ontu.edu.ua/items/e1fb0e32-897d-422a-bffd-5a389fd7791f> (in Ukrainian)
2. Varnalii Z. C., Bilyk R. R., Khmelevskyi M. O. (2020). Sotsialna bezpeka Ukrainy: sutnist, problemy ta shliakhy zabezpechennia [Social security of Ukraine: essence, problems and ways of ensuring]. *Ekonomichniy visnyk universytetu – Economic Bulletin of the University*, vol. 45. Available at: <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/download/854/855> (accessed January 27, 2025)
3. Habrel M. (2020). Zhytlova polityka velykykh mist. Urbanistychno-prostorovyi aspekt [Housing policy of large cities. Urban and spatial aspect]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”. Seriya: “Arkhitektura” – Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”. Series: “Architecture”*, vol. 2 (4). Available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/dec/22830/05-habrel.pdf> (accessed January 25, 2025)
4. Zhytlo ta zhytlovi umovy ukrain_ok: rezultaty opytuvannia [Housing and living conditions of Ukrainians: survey results]. Cedos. 2024. Available at: https://cedos.org.ua/researches/zhytlo-ta-zhytlovi-umovy-ukrain_ok-rezultaty-opytuvannya/ (accessed January 26, 2025)
5. Zhytlova subsyidiia (Wohngeld) [Housing allowance (Wohngeld)]. Handbookgermany. Available at: <https://handbookgermany.de/uk/housing-benefit> (accessed January 27, 2025)
6. Zvit pro ohliad vytrat derzhavnoho biudzhetu u sferi molodizhnogo zhytloвого budivnytstva [Report on the review of state budget expenditures in the field of youth housing]. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. 2023. Available at: <https://surl.li/dopfvo> (accessed January 30, 2025)
7. Kalnytska M.A. (2017). Sotsialna bezpeka: poniattia ta zahrozy v konteksti vzaiemozv'язku z ekonomichnoiu bezpekoiu [Social Security: Concepts and Threats in the Context of Interrelation with Economic Security]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 17, p. 566–571. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/118.pdf> (accessed January 24, 2025)
8. Kychko I. I. (2021). Zhytlove budivnytstvo v Ukraini u konteksti urbanistychnykh ta demohrafichnykh zmin [Urban Processes in Ukraine in the Context of Housing and Demographic Change]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and social economy*, vol. 3 (45), p. 155–168. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2021.03.155> (accessed January 20, 2025)
9. Koeffitsient platospromozhnosti pozychalnyka, RTI. [Borrower's solvency ratio, RTI]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. 2024. Available at: <https://surl.li/zusfnk> (accessed January 22, 2025)
10. Lysenko Yu. (2022). Sotsialna bezpeka: vyklyky v umovakh politychnoi nestabilnosti ukrainskoho suspilstva. [Social Security: Challenges in the Context of Political Instability of Ukrainian Society]. *Naukovyi zhurnal “Politykus” – Scientific journal “Politikus”*, vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-6.4> (accessed January 26, 2025)
11. Ukraina u tsyfrakh. [Ukraine in numbers]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed February 02, 2025)
12. Pensiyni fond nazvav serednii rozmir vyplat u zhovtni. [The Pension Fund announced the average amount of payments in October]. Ukrinform. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3916157-pensijnij-fond-nazvav-serednij-rozmir-vyplat-u-zhovtni.html> (accessed January 30, 2025)
13. Pokaznyk serednoi zarobitnoi platy za 2024 rik [Average salary indicator for 2024]. Pensiyni fond Ukrainy. Available at: <https://www.pfu.gov.ua/2165179-pokaznyk-serednoyi-zarobitnoyi-platy-za-2024-rik/> (accessed January 30, 2025)

14. Pokaznyky materialnoi deprivatsii u krainakh Yevropeiskoho Soiuzu. Dokhody naselennia po rehionakh [Material deprivation indicators in European Union countries. Population income by region]. Diia. Available at: <https://surl.li/osxipt> (accessed January 31, 2025)
15. Poplavska O. (2024). Ekosystemnyi pidkhid v doslidzhenni sotsialno-ekonomichnykh system [Ecosystem approach in the study of socio-economic systems]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable economic development*, vol. 2 (49), p. 135–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-21> (accessed February 03, 2025)
16. Poplavska O.M. (2024). Kontseptualni zasady sotsialnoi bezpeky yak osnovy staloho rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system [Conceptual foundations of social security as a basis for sustainable development of socio-economic systems]. In Khrapkin V.V., Pichyk K.V. (Eds.) *Transformatsiia praktyky upravlinnia innovatsiynym rozvytkom sotsialnoekonomichnykh system: kolektyvna monohrafiia*. [Transformation of the practice of managing the innovative development of socio-economic systems: collective monograph]. Kyiv, p. 299–312. (in Ukrainian)
17. Soboliev O. (2018). Zdiisnennia prava na zhytlo hromadianamy, shcho potrebuiut sotsialnoho zakhystu [Exercise of the right to housing by citizens in need of social protection]. *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu – Civil law and process issues*. Available at: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/25_05_2018/pdf/65.pdf (accessed January 31, 2025)
18. Kharazishvili Yu. M., Hrishnova O. A. Yakist zhyttia v systemi sotsialnoi bezpeky Ukrainy: indykatory, riven, zahrozy [Quality of life in the social security system of Ukraine: indicators, level, threats]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, vol. 11–12. p. 157–171. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2018_11-12_13 (accessed January 21, 2025)
19. Khozhylo I. (2023). Zhytlova polityka yak priorytet rozvytku terytorialnykh hromad Ukrainy v umovakh viiny ta pisliavoiennoi vidbudovy [Housing Policy as a Priority for the Development of Territorial Communities of Ukraine in the Context of War and Postwar Reconstruction]. *Dniprovskiyi naukovi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava – Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, and Law*, vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.8> (accessed January 24, 2025)
20. Chernova I., Yemelianova O., Honcharenko A. (2022). Perspektyvy vidnovlennia zhytlovoho budivnytstva u voiennoi ta povoiennii chas [Prospects for the restoration of housing construction in wartime and postwar]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-15> (accessed January 25, 2025)
21. Biletskyi I. (2022). Government regulation in the housing sector: Foreign experience and Ukrainian practice. *European Journal of Economics and Management*, vol. 8(1). p. 20–30. Available at: <https://eprints.kname.edu.ua/63767/1/05.pdf> (accessed January 20, 2025)
22. Biletskyi I., Doroshenko H. (2022). Analysis of the current state and main trends in the real estate market of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 8 (5), p. 49–57. Available at: DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-5-49-57> (accessed January 22, 2025)
23. Housing affordability in England and Wales: 2022. Office for National Statistics. Available at: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/housing/bulletins/housingaffordabilityinenglandandwales/2022> (accessed January 25, 2025)